

Jantar starší doby železné a průběh Jantarové stezky

Zabývat se budeme obdobím vymezeným Reineckeého stupni Ha C – LT A, což je v absolutních datech zhruba 800-390 let př. Kr. Tento časový úsek si ještě rozdělíme na starší (Ha C – Ha D1) a mladší fázi (Ha D2 – LT A), mezi kterými je významný rozdíl.

Obecně můžeme říci, že Jantarová stezka vedla od Baltského moře na jih do Středomoří, kde byl jantar zpracováván, některé hotové výrobky pak byly dopravovány zpět směrem k Baltskému moři. Mezi nejvýznamnější dílny patřily například Verucchio, Piceno a Felsina. Jantar byl však zpracováván pravděpodobně i řemeslníky, kteří byli velice mobilní a zpracovávali jantar na různých sídlišťích ležících na Jantarové stezce. Podle dosavadních nálezů se zdá, že Jantarová stezka vedla i přes naše území a jantar zde byl i zpracováván.

Na území České republiky bylo zatím celkem nalezeno 3250 jantarových předmětů (korálky, kroužky, rozdělovače, závěsky a kovové předměty s jantarovými aplikacemi) a to na 88 lokalitách (pohřebiště, sídliště i depoty). Veškerý jantar, který byl u nás nalezen, je baltského původu až na jediný exemplář (kroužek z hradiště u Svržna) z mladší fáze, který pochází od Severního moře. Podle nálezových okolností se zdá, že se jantar vyskytoval v majetku bohatších členů komunity a nešlo tedy o úplně běžně dostupnou komoditu. Kromě funkce společenské měl navíc jantar pro tehdejší lidi i významnou funkci magickou a byl považován za léčivou sluneční substanci.

Na území Čech byl jantar nalezen na 18 lokalitách spadajících do starší fáze a na 30 z fáze mladší. Na Moravě byl jantar objeven na 34 lokalitách ze staršího období a jen na 6 z období mladšího. Ze Slovenska známe zatím jen 5 lokalit ze starší fáze a 3 z období mladší fáze doby halštatské, na kterých byl jantar nalezen.

Starší fáze:

Ve starší fázi doby halštatské vedla Jantarová stezka pravděpodobně přes území jižní a severní Moravy a západního a severního Slovenska. Lidé z území dnešních Čech se v tuto dobu podíleli na obchodu s jantarem pravděpodobně jen okrajově. Na Moravě máme v tuto dobu i doklady zpracovávání jantaru na některých sídlišťích (Kralice na Hané, Brno-Ivanovice, Brno-Řečkovice, Kuřim, Tišnov ...). Mapu, která zhruba zobrazuje průběh Jantarové stezky ve starší fázi doby halštatské, si můžete prohlédnout na obrázku 1.

Mladší fáze:

V mladší fázi starší doby železné se celý východohalštatský okruh pod náporom skýtských skupin ocitl v krizi, která mimo jiné vedla i k přesunutí Jantarové stezky směrem na západ a prochází nám v tuto dobu tedy přes území Čech. Mapa zhruba vyobrazující průběh Jantarové stezky v mladším období starší doby železné viz obr. 2. V Čechách se v tuto dobu objevují i zpracovatelské dílny na některých ze sídlišť (Poříčany, Chržín, Radovesice, Praha, Přehýšov...). Na Moravě nám mizí elity a spolu s nimi i luxusní předměty. Jantar se na Moravě v tuto dobu objevuje tedy jen velice výjimečně. Zato zde máme doklady kultury vekerzugské.

Nicméně v průběhu doby laténské se trasa Jantarové stezky vrací zpět do starého koridoru vedoucího přes území Moravy.

Zdroje:

CHYTRÁČEK, M. - GOLEC, M. - CHVOJKA, O. - METLIČKA, M. - MICHÁLEK, J. - NOVOTNÁ, M. - FROLÍKOVÁ-KALISZOVÁ, D. 2017: Jantar starší doby železné a průběh jantarové stezky ve střední Evropě. Památky archeologické 108, 121-256.

Body na mapě jsou popisovány od jihu směrem na sever a v místě větvení Jantarové stezky jsou prvně popsány body na západě.

- 1) Verucchio
- 2) Adriatická oblast
- 3) Lublaň
- 4) Šoproň
- 5) J Morava
- 6) Moravská brána
- 7) Váh
- 8) Orava
- 9) Malopolské vojvodství
- 10) Visla
- 11) pobřeží Baltského moře

Obr. 1: Průběh Jantarové stezky – starší fáze.

Obr. 2: Průběh Jantarové stezky – mladší fáze.

Body na mapě jsou popisovány od jihu směrem na sever.

- 1) Piceno
- 2) Bologna
- 3) S Itálie
- 4) centrální Alpy
- 5) Dunaj
- 6) Vltava
- 7) Berounka
- 8) Labe
- 9) Krkonoše
- 10) Velkopolské vojvodství
- 11) Kujavsko-pomořské vojvodství
- 12) Baltské moře